

Ndjekja e Shpejtë e Tranzicionit Energjitik të Europës

Article by Anna Skowron, Stefan Schurig

April 22, 2022

Pandemia Covid-19 ka të ngjarë të çojë në kolapsin më të madh ekonomik që nga Depresioni i Madh. BE ka nisur për të punuar në një program rimëkëmbjeje dhe u ka kërkuar vendeve të saj anëtare të miratojnë planet e tyre kombëtare. Duke pasur parasysh madhësinë e krizës së afërt ekonomike, programet e rimëkëmbjes do të mbështeten nga stimujt financiarë të qeverisë duke tejkalluar ato të vendosura kundër krizës financiare në 2008. Anna Skowron dhe Stefan Schurig vlerësojnë kredencialet e gjelbra të paketave të rimëkëmbjes së BE dhe Gjermanisë dhe ku mundësitë për të siguruar një qëndrueshmëri të energjisë së tranzicionit të energjisë që ka qënë një gënjeshtër.

Me avancimin e ndryshimit të klimës dhe rritjen e ngjarjeve ekstreme të motit, krizat në shkallë globale ka të ngjarë të ndodhin më shpesh në të ardhmen. Çdo paketë rikuperimi që i përgjigjet pandemisë aktuale duhet të marrë një qëndrim të fortë për zhvillimin e gjelbër, me karbon të ulët dhe të përpiqet të zbusë ndikimet më të këqija të ndryshimit të klimës. Prandaj, stimujt pa një angazhim të pakushtëzuar ndaj rritjes së energjisë së rinovueshme nuk mund të konsiderohen paketa rikuperimi. Në të njëjtën kohë, kjo na jep mundësinë për të ndjekur sa më shpejt të jetë e mundur tranzicionin energjetik të Europës me energji të rinovueshme si shtyllë kurrizore për rritjen gjithëpërfshirëse dhe të gjelbër.

Dy nga paketat më të rëndësishme të rimëkëmbjes – ato të BE dhe Gjermanisë – duken premtuese, me shifra miliarda euro të destinuar për veprimin e energjisë dhe klimës, duke u mbështetur në politikat e Marrëveshjes së Gjelbër Europiane. Megjithatë, një inspektim më i afërt zbulon se shumë prej planeve për këtë financim nuk janë aq të qëndrueshme sa mund të jenë, dhe shumë mbeten të kushtëzuara dhe të pasigurta. Kështu, ekziston një rrezik serioz i një ndaj kompanive që perdorin etika për që produktet e tyre janë bio ose nuk kanë substance të dëmshme dhe janë pro natyrës cka është gënjeshtër, përveç nëse qeveritë u kërkojnë llogari dhe ligjvënësit insistojnë në ndryshime reale.

Roli i ligjvënësve

Parlamentarët në Europë luajnë një rol vendimtar në këtë transformim. Kohët e fundit, anëtarët e komitetit të mjedisit të Parlamentit Evropian (EP) arritën një konsensus të pashëmbullt që ligji i Europës për klimën duhet të synojë një reduktim prej 60 përqind të emetimeve të CO2 deri në vitin 2030, ndërsa Komisioni i BE propozoi një ulje 55 përqind në të njëjtin vit.

Ligjvënësit gjithashtu luajnë një rol qendror duke miratuar buxhete dhe ligje kombëtare, dhe duke mbikëqyrur vendimet e qeverive të tyre. Kjo është me rëndësi të madhe kur merren parasysh shkëmbimet ndërmjet rimëkëmbjes ekonomike dhe krizës klimatike. Në

kohë krizash, Ekzekutivi mund t'i kërkojë parlamentit t'i japë atij kompetenca shtesë, në mënyrë që të kryejë masa që konsiderohen thelbësore për të reaguar shpejt dhe për të zbutur ndikimet, të tilla si mbyllja e kufijve ose kufizimi e lira te asambleve. Edhe në kohë të tilla, parlamentet ofrojnë "kontrolle dhe ekuilibra të nevojshëm për t'u mbrojtur nga tejkalimi i kompetencave të Ekzekutivit". Në krizën aktuale shëndetësore, kjo ka nënkuptuar përparësinë e legjislacionit shëndetësor të ndjekur nga përgjigjet ekonomike.

Legjislacioni i buxhetit është mjeti më i fortë i parlamentit për të kontrolluar qeverinë.

Legjislacioni i buxhetit është mjeti më i fortë i parlamentit për të kontrolluar qeverinë. PE (Parlamenti Europian) ndan fuqinë për të vendosur për të gjithë buxhetin vjetor të BE me Këshillin e Bashkimit Europian. Kjo i jep PE një fuqi të konsiderueshme mbi një rimëkëmbje me të vërtetë të gjelbër. Për të kufizuar barrën financiare mbi taksapaguesit e Europës, PE po propozon mënyra të reja të të ardhurave për të financuar kostot e instrumenteve të rimëkëmbjes, të tilla si të ardhurat nga Skema e Tregtimit të Emetimeve (ETS) dhe një taksë kufiri për karbonin. Të dy masat mund të bëhen potencialisht një situatë fitimprurëse, nëse zbatohen në mënyrë korrekte, pasi ato do të ulnin barrën financiare, emetimet e gazeve serë dhe do të zbatonin një fushë të barabartë për të gjithë për energjinë e rinovueshme.

Mësoni nga e kaluara: kriza financiare 2008

Një vështrim nga afër i paketave të rimëkëmbjes për të mobilizuar për të zbutur krizën financiare të vitit 2008 është thelbësore nëse duam të shmangim përsëritjen e gabimeve të së kaluarës. Rreth 10 trilion dollarë amerikanë u derdhën në ekonominë globale atë vit, me vendet e Europës perëndimore që u derdhën më shumë se një të tretën e këtij totali. Për ta vënë këtë në perspektivë, kjo ishte rreth "30 herë më e madhe se vlera e sotme e Planit Marshall". Këtë herë, paketat e rikuperimit ka të ngjarë të jenë më të mëdha: Mjeti i rimëkëmbjes së BE-së për gjeneratat e ardhshme ka vlerë 750 miliardë euro dhe strategjia kombëtare e rimëkëmbjes së Gjermanisë llogarit 130 miliardë euro.

Shumë paketa stimuluese - më të rëndësishmet ato të Gjermanisë, BE-së, SH.B.A.-së, Kina, Japonia dhe Koreja e Jugut - pas krizës financiare të vitit 2008 u etiketuan si "Të Gjelbra". Sipas vlerësimeve të Agjencisë Ndërkombëtare të Energjisë (IEA), aspektet e gjelbërta të rimëkëmbjes përbëjnë midis 10 dhe 20 përqind të totalit. Përfitimet makro-ekonomike vlerësohet më tej të kenë qenë ndërmjet 0.1 përqind dhe 0.5 përqind të PBB-së globale për dy vitet pas krizës financiare. Megjithatë, nga pikëpamja e shkarkimeve, ato janë asgjë përveç kësaj. Përmirësimet e efikasitetit globalisht dhe paketat e rimëkëmbjes ofrojnë njohuri se cilat strategji funksionuan mirë dhe cilat jo.

Pas rënies me 400 milion ton në 2009 si pasojë e rënies ekonomike, emetimet globale u zvogeluan me 1.7 miliardë ton në 2010 [...]

Shumica e paketave u përqëndruan në teknologjitë e shkallëzueshme dhe modulare duke rritur buxhetet e tyre tashmë të alokuara. Investimet në aplikimet e mëparshme të shkallës më të vogël të energjisë diellore dhe të erës u rritën. Stimuli ekonomik shkaktoi një rënie të kostos në këto teknologji që çuan në investime të mëtejshme. Në të kundërt, mbështetja financiare për projekte në shkallë më të gjerë me teknologji relativisht të pazhvilluara ka performuar dobët në krahasimin e bërë. Në shumicën e rasteve, hulumtimi dhe stestimi i tyre nuk ishin aq të shpejta sa të gjeneronin një kërkesë mjaft të fortë për të nxitur investime të mëtejshme. Sidoqoftë, IEA pretendon se përfitimet ekonomike përmes vendosjes së burimeve të ripërtëritshme dhe përmirësimit të efijencës së energjisë kontribuan pozitivisht në rimëkëmbjen ekonomike pas krizës financiare.

Përgjigja e Bashkimit European ndaj krizës

Në shikim të parë, BE duket se ka mësuar nga kriza e fundit: shumë politika të përfshira në strategji mund të rrjedhin nga Marrëveshjen e Gjelbër Europiane të miratuar në fund të vitit 2019, për të stimuluar investimet private dhe për të krijuar vende pune në të gjithë BE.

Në përgjithësi, një buxhet prej 750 miliardë eurosh do të jetë në dispozicion të vendeve anëtare të BE. Dhe kjo është përveç buxhetit të rishikuar shumëvjeçar të BE prej 1.1 trilionë eurosh, pas një thirrjeje nga euro-deputetët për një paketë të madhe rikuperimi në prill. Rreth 25 përqind e kësaj do të rezervohet për investime që nuk bien ndesh me klimën. Nëse në tremujorët e mbetur do të përfitojnë gjithashtu nga veprimi klimatik, efikasiteti i energjisë dhe energjia e rinovueshme, mbetet ende për t'u përcaktuar. Për të përdorur rreth 500 miliardë euro në grante dhe 250 miliardë euro të tjera në kredi, shteteve anëtare u kërkohet të krijojnë Planet Kombëtare të Rimëkëmbjes në përputhje me programet e reformës së BE-së, Planet Kombëtare të Energjisë dhe Klimës (NECPs) dhe planet e tranzicionit.

Pjesa më e madhe e parave të BE do të investohen për të arritur tre shtylla strategjike: mbështetjen e vendeve anëtare për t'u rikuperuar, rimkëmbur dhe duke dalë më e fortë nga kriza; nxisin investimet private dhe mbështesin kompanitë e dobëta; të përforcojë programet kryesore të BE-së për të përshpejtuar binjakëzimin e transformimin digital dhe atë të gjelbër.

● Fossil Unconditional (0.0%)   ● Fossil Conditional (0.0%)
● Clean Unconditional (0.0%)   ● Clean Conditional (3.1%)
● Other Energy (96.9%)

Source: [energy policy tracker](#)

Shumë nga veprimet e planifikuara mund të përfitojnë potencialisht me zbutjen e ndryshimeve klimatike dhe vendosjen e energjisë së rinovueshme, por nuk janë ende të përcaktuara në legjislacionin zyrtar, sipas Energy Policy Tracker. Për më tepër, vetëm rreth 326.7 milionë euro janë përcaktuar për energji të pastër, pjesa më e madhe e saj e kushtëzuar.[2] Shumica e buxheteve të llogaritura aktualisht për energjinë (rreth 11 miliardë euro) nuk mund të ndahet as për burimet e energjisë së pastër dhe as për ato fosile. Mbetet për t'u parë se çfarë do të sjellë e ardhmja ndaj rolit kryesor që duhet të luajë energjia e rinovueshme në përpjekjet e BE-së për rimëkëmbjen e gjelbër.

Duke pasur parasysh se pjesa më e madhe e fondit të rimëkëmbjes bazohet në masat e përcaktuara në Marrëveshjen e Gjelbër Evropiane, pjesa e investimeve miqësore me klimën ka të ngjarë të kalojë 326.7 milionë euro të angazhuara tashmë. Energjia e rinovueshme dhe përmirësimet e efikasitetit të energjisë mund të luajnë një rol kyç në përpjekjet e rimëkëmbjes. Përveç kësaj, vendosja e përsheptuar e erës në det të hapur shihet si një komponent thelbësor i Marrëveshjes së Gjelbër. Më tej, inovacioni për të nisur trajektoren e hidrogjenit të Evropës, lëvizshmëria elektronike, bateritë, kapja dhe ruajtja e karbonit dhe përmirësimet e efikasitetit të energjisë përmenden si shtylla strategjike. Këto plane do të plotësohen nga një plan i ri veprimi për lëndët e para, i cili synon të forcojë tregjet thelbësore të nevojshme për vendosjen e shpejtë të energjisë së rinovueshme dhe lëvizshmërinë elektronike. Si dhe një taksonomi e qëndrueshme financiare e cila do të drejtojë shpenzimin e fondeve të rimëkëmbjes. Në teori, parimi “mos bëj dëm” që qëndron në themel të taksonomisë do të përjashtonte lëndët djegëse fosile dhe energjinë bërthamore, “të cilat shihet se po minojnë objektiva të tjera mjedisore si parandalimi dhe kontrolli i ndotjes”, sipas Euractiv. Dhe në të vërtetë, rekomandimet përjashtojnë lëndët djegëse fosile të ngurta. Megjithatë, taksonomia e lë derën e hapur për përfshirjen e gazit natyror (për shembull gazi natyror i lëngshëm). Në mënyrë të ngjashme, PE votoi për të lejuar përfshirjen e gazit natyror në projektet e financuara nga Fondi i Tranzicionit të Drejtë.

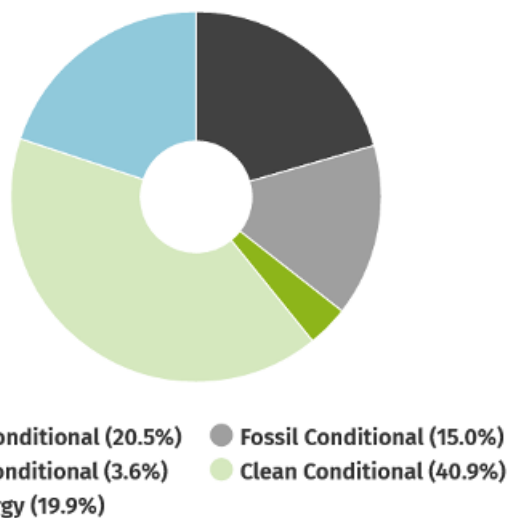
Shumica e buxheteve të përcaktuara aktualisht për sasinë e energjisë [...] nuk mund të alokohen në burime të pastra dhe as të fosileve.

Në pasqyreën e njoftimeve të fundit për të rritur ambicien klimatike dhe për të ulur emetimet e gazeve serë me 55 përqind deri në 2030, disa nga këto politika do të duhet të rivlerësohen; një reduktim i emetimeve prej 55 përqind kërkon shkurtimin e shpejtë të karburanteve fosile dhe rritjen e burimeve të ripërtëritshme. Në shtator, Komiteti i Mjedisit të Parlamentit Europian ra dakord të ulë emetimet e gazeve serë me 60 përqind krahasuar me nivelet e vitit 1990.

Paketa e rimëkëmbjes së Gjermanisë

Për të forcuar ekonominë e Gjermanisë, qeveria federale miratoi një paketë stimuluese 130 miliardë euro në qershor 2020 e cila u miratua nga parlamenti në fillim të marsit. Pjesa më e madhe do të investohet në shtyllat strategjike: rimëkëmbja ekonomike e bashkive, rritja ekonomike për industrinë, zbutja e klimës, lëvizshmëria me mjete me energji të

rionovueshme/bateri elektrike, arsimi, kërkimi dhe inovacioni dhe dixhitalizimi. Rreth 26.6 miliardë euro janë ndarë për energjinë dhe veprimet klimatike, duke e bërë atë një objektiv kryesor - të paktën në letër. Disa nga masat për vendosjen e energjisë së rinovueshme dhe lëvizjen me mjete me bateri përfshijnë një ulje të kostos së faturave të energjisë elektrike të konsumatorit dhe duke hequr vendosjen e fotovoltaike e cila u krijua fillimisht për të mbrojtur industrinë gjermane të qymyrit dhe për të ngadalësuar prodhimin e energjisë diellore në Gjermani. Një plan për të rritur pranimin e energjisë së erës përmes një skeme fitimi për bashkitë është tani në tryezë, si dhe përfitimet financiare për blerjet e automjeteve elektronike, dhe tarifimin e infrastrukturës dhe përmirësimet e energjisë.

Source: [energy policy tracker](#)

Pavarësisht se duken premtuese dhe përparojnë në drejtimin e duhur, një vështrim nga afër i paketës së rimëkëmbjes së Gjermanisë ka dhe dobësitë ose disavantazhet. Ndërsa fondet e konsiderueshme janë kanalizuar drejt energjisë së pastër dhe veprimit të klimës, shumica e tyre mbetet e kushtëzuar. Sipas raportimit në çështjet e mjedisit, energjisë dhe politikës energjetike, vetëm 1.8 miliardë euro investime aktualisht mund të konsiderohen me të vërtetë “të gjelbërta” dhe “të pastra”. 21 miliardë euro të tjera varen nga kushte të ndryshme të tilla si zbatimi i masave mbrojtëse mjedisore, ose sigurimi i automjeteve elektronike të mundësuar nga energji elektrike të rinovueshme sesa nga energjia elektrike e bazuar në lëndë djegëse. Prandaj, stimujt aktualisht konsiderohen “të gjelbërta” mund të mos rezultojnë aq të gjelbërta, nëse nuk plotësohen kushtet, të cilat mund të përshkruhen si process fals i kompanive. Në kontrast të plotë, investimet e pakushtëzuara për karburantet fosile arrijnë në një shifër marramendëse prej 10.5 miliardë eurosh, për sidomos për kompanitë e pakushtëzuara të linjave ajrore Lufthansa, Condor dhe TUI.

Përveç shpenzimeve, është thelbësore që të shohim nga afër edhe vetë masat. Me rritjen e lëvizshmërisë elektronike dhe prodhimin e hidrogjenit pjese e politikave të gjelbër, kërkesa për energji e Gjermanisë ka të ngjarë të rritet në një nivel të cilin planet aktuale të zgjerimit për energjinë e rinovueshme nuk mund ta plotësojnë, as nuk janë të mjaftueshme për të arritur objektivin e 65 përqind të energjisë së rinovueshme. Ky shqetësim intensifikohet nga opsioni që shtetet të zbatojnë një rregull që kërkon një distancë minimale prej 1000 metrash midis projektet që prodhojnë energji me anë të erës dhe vendbanimet ose zonat e strehimit.

Për më tepër, nënpermjet financimi të tarifës shtesë të energjisë së rinovueshme përmes të ardhurave nga skema ETS në vend që të financohet si shtesë e konsumit të energjisë do të zvogëlonte me të vërtetë barrën për përdoruesit në një periudhë afatshkurtër. Por kjo mund të çojë në probleme në planin afatgjatë nëse përmes-financimi hiqet si pjesë e zvogëlimit të shpenzimeve publike dhe borxhit kombëtar pas krizës së koronës. Në vend të një tarife shtese, është e nevojshme për të siguruar një fushë të barabartë loje për burimet e rinovueshme në kontekstin e lëndëve djegëse fosile të subvencionuara.

Megjithëse paketa e rikuperimit të Gjermanisë e bën klimën dhe energjinë e pastër një nga përparësitë e saj strategjike, të paktën në letër, kushtet duhet të plotësohen për të siguruar që lëvizshmëria e automjeteve elektronike të mbetet “e gjelbër” dhe “e pastër”. Prandaj, nevojitet vendosja e përshpejtuar e energjisë së rinovueshme në shkallë të gjerë, si dhe fuqizimi më i fortë i prodhuesve. Megjithatë, kjo deri më tani ka munguar për shkak të masave të rimëkëmbjes. Në qoftë se nuk ndiqen veprimet, paketa e rimëkëmbjes është një shërbim i thjeshtë për t’u tërhequr votuesve për të qënë gjithnjë e më të vetëdijshëm për mjedisin.

Rritja e bashkëpunimit ndërpartiak midis partive

Jemi në udhëkryq: a do të mbizotërojë paradigma aktuale e rritjes ekonomike, apo do të zhvendosemi drejt formave më të qëndrueshme të veprimtarisë ekonomike të bazuar në energji të pastër? Bashkëpunimi më i fortë ndërpartiak është i nevojshëm nëse duam të rindërtojmë më mirë në epokën pas Covid-19 dhe të trajtojmë krizat globale. Megjithëse disa anëtarë të parlamenteve kombëtare dhe europiane janë pjesë e një lëvizje progresive që bëjnë thirrje për veprim të fortë mbi burimet e rinovueshme, ndërjegjësimi për përfitimet e shumëfishta socio-ekonomike të burimeve të rinovueshme shpesh mungon shumë. Për shembull, pak njerëz janë të vetëdijshëm për faktin se më shumë njerëz gjetën punë të denjë në sektorin e energjisë së rinovueshme të Gjermanisë sesa në sektorin e qymyrit dhe energjisë bërthamore së bashku.

Parlamentet kanë një rol vendimtar për të luajtur në përshpejtimin e zhvillimit të qëndrueshëm dhe tranzicionin e energjisë, si dhe duke siguruar që askush të mos mbetet pas. Rrjetet parlamentare të përqendruara në shkallëzimin e burimeve të ripërtëritshme siç janë EUFORES në Evropë ose Kongresi Global i Ripërtëritshme (GRC) (i cili lidh ligjvënësit nga e gjithë bota) janë një pjesë thelbësore e kësaj përpjekjeje. Parlamentet gjithashtu duhet të gjejnë mënyra inovative të punës dhe sigurimit të kontrolleve dhe ekuilibrave të rëndësishëm në një kohë kur takimet fizike janë të vështira ose të pamundura.

Qëndrimi i fortë i PE mund të jetë një tregues i vullnetit politik për zhvillim të qëndrueshëm dhe rimëkëmbjen e gjelbër.

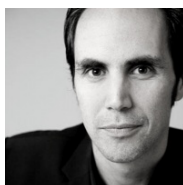
Po kështu, euro-deputetët dhe deputetët do të duhet të luftojnë për të drejtat e tyre të mbikëqyrjes mbi buxhetet dhe formësimin e paketave të rimëkëmbjes. PE (Parlamenti Europian), për shembull, publikoi një pozicion në fund të korrikut duke përshkruar dëshirën e tyre për t’u përfshirë plotësisht në të gjitha vendimet për paketat e rimëkëmbjes. Kjo jo vetëm që do t’u mundësonte atyre që të sigurohen që paketat stimuluese janë alokuar pa

zvogëluar buxhetet ekzistuese, por gjithashtu për të siguruar që nevojat e vendeve që përfaqësojnë të plotësohen në përputhje me rrethanat. Qëndrimi i fortë i PE mund të jetë një tregues i vullnetit politik për zhvillim të qëndrueshëm dhe rimëkëmbjen e gjelbër. Me diskutimet mbi buxhetin akoma në vazhdim dhe roli i eurodeputetëve në paketat e rimëkëmbjes është ende për t'u përcaktuar, koha do të tregojë nëse kjo vlen apo jo.

Anna Skowron is a passionate renewable energy campaigner. She works as Senior Policy Officer at the World Future Council (WFC) where she supports countries and civil society to develop country-tailored, long-term renewable energy strategies, maximising the manifold benefits of renewables and breaking up silo-thinking.

Stefan Schurig is the Secretary-General of the Foundations Platform F20 (F20). Before he joined the F20 platform in 2017, he was at the Executive Board of the World Future Council Foundation and member of the steering committee of the World Urban Campaign of the United Nations.

Published April 22, 2022

Article in Albanian

Translation available in English

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/ndjekja-e-shpejte-e-tranzicionit-energjitik-te-europes/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space.

Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.